



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

2022

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50)
SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL) - SLKT

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (Pampiri ya 3, Karolo ya A).
- Matshwao a 0-50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya bokgoni e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la sebopheho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Nehelano ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	Boemo bo hodimo	28–30	22–24	16–18	10–12	4–6
		-Nehelano e babatsehang ho feta tebello e tlwaelehileng -Mehopolo e bontshang bohlale, e phephetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlaphisitswe le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	-Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka botlalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlaphisitswe le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	-Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlaphisitswe le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	-Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlakang ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	-Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakawa -Ha e a hlaphiswa le hona ho hokeleha.
MATSHWAO A 30	Boemo bo tlase	25–27	19–21	13–15	7–9	0–3
		-Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoqo o babatsehang -Mehopolo e sutsitseng ebile e bontsha boiphihlelo bo hodimo -O hlaphisitswe le ho hokelwa ka bonono ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	-Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlaphisitswe le ho hokelwa hantle ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	-Nehelano e a kgotsofatsa leha e sa hlaka mona le mane -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -Karolo ya mosebetsi e itseng e hlaphisitswe; -Ho na le boiteko bo itseng ba tlhophiso le momahano ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	-Nehelanno boholo e tswile lekoteng -Mehopolo e na le ho hloka kgokelo mme e dubakane -Bopaki ba tlhophiso le momahano bo a thekesela	-Ha ho boiteko bo entsweng ba ho arabela sehlooho -Mehopolo e tswile lekoteng ka hohle-hohle, ha e a nepahala -Mosebetsi ha o a tsepama sehloohong mme o dubakane

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO		14-15	11-12	8-9	5-6	0-3
Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepho/tshusumetslo le maemo Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto	Boemo bo hodimo	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepho, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e bontsha boitshepo mme e tswile matsoho - Sehalo se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka boqhetseke bo hlollang	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepho, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka bottalo -Tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng boholo ba nako -Boholo ba mosebetsi ha ona diphoso tsa melao ya puo le mopeleto -O radilwe hantle haholo	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepho, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke e lokileng bakeng sa ho fetisa moelego - Puo ya bonono e sebedisitswe ho matlafatsa dikahare	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepho, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo le kgetho ya mantswe ke tse sa lokelang -Tlotlontswe e haellang haholo	-Tshebediso ya puo ha e utlwisehe -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepho le maemo -Tlotlontswe e haellang ho feta tekanyo hoo nehelano e sa utlwiseheng
MATSHWAO A 15	Boemo bo tlase	13	10	7	4	
		-Tshebediso ya puo ke e tswileng matsoho, e susumetsang sehalo se nepahetseng -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni bo babatsehang	-Tshebediso ya puo ke e utlwahalang, mme e loketseng ka kakaretso -Sehalo ke se matla, mme se loketseng -Ho na le diphoso tse mmalwa tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe hantle	-Tshebediso ya puo e lekane leha ho na le ho se tsepame mona le mane -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha puo ya bonono e haella	-Tshebediso ya puo ke e hlotlsang -Ha ho phapano kapa ke e fokolang motswakong wa dipolelo -Tlotlontswe e haella ka tsela e ikgethang	
SEBOPEHO		5	4	3	2	0-1
Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokeheng		-Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka bottalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang	-Kgodiso ya dintlha ke e utlwisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisehang ebile di tswakilwe	-Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoqo o na le moelego	-Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoqo o ntse o na le moelego o itseng	-Dintlha tse hlokeheng di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoqo ha o na moelego
MATSHWAO A 5		43-50	33-40	23-30	13-20	0-10
MATSHWAO						

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo (60%)	30	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (30%)	15	PST =
Sebopoho (10%)	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

1.1 ... yaba le tshwarwa jwalo shodu la masea sepetlele!

Dikahare:

Di hlakise ketsahalo kapa diketsahalo tse thusang mmadi ho utlwisia kamoo leshodu le ileng la tshwarwa kateng.

[50]

1.2 Moruo wa Afrika Borwa o mathateng, o ka hlabollwa tjena.

Dikahare:

Di hlakise metjha, ditsela kapa mekgwa e ka latelwang ho hlabolla moruo wa Afrika Borwa o mathateng.

[50]

1.3 Ha nka iphumana ke le sebapadi sa tshwantshiso eo ke e ratang thelevisheneng.

Dikahare:

Ho hlake hore ke dintho dife tseo a ka di etsang kapa a di fetolang ha e ka ba sebapadi sa tshwantshiso eo a e ratang thelevisheneng. A phethe a hhalose mabaka a mo susumetsang hore a kgahlwe ke lekala lena.

[50]

1.4 Bofutsana ke bona bo etsang hore baithuti ba feile dikolong. Na o a dumela?

Dikahare:

Di totobatse hore bofutsana ke bona bo bakang ho feila ha baithuti dikolong.

KAPA

Di totobatse hore ha se bofutsana bo etsang hore baithuti ba se atlehe dithutong tsa bona, mme a hhalose ka botlalo tse bakang ho feila ha baithuti dikolong.

[50]

1.5 Botle le bobe ba ho kena sekolo ka matsatsi a itseng feela nakong ena ya Covid-19.

Dikahare:

Ditaba tsa moqoqo di tshehetse mahlakore a mabedi, lehlakore la dintle le la dimpe tsa ho kena sekolo ka matsatsi a itseng nakong ena ya Covid-19.

[50]

1.6 1.6.1 – Ditshwantsho

1.6.3

Dikahare tse lebelletsweng:

- Moqoqong ona mohlahlobuwa a bale setshwantsho mme a qoqe ka seo se se qholotsang maikutlong a hae.
- Moqoqo wa hae o tshwanetse ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho seo ho qoqwang ka sona ka tsela e hlakileng.
- Moqoqo o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe.

[50]

MATSHWAU OHLE A KAROLO YA A:

50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 30]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO	15-18	11-14	8-10	5-7	0-4
-Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	-Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse twaelehileng - Mehopolo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopolo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsopleh -Sebopetho ke se nepahetseng ka bottalo	-Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopolo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho -Sebopetho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	-Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgere ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopetho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgere -Ha se ka dinako tsopleh mehopolo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopetho e sebedisitswe ka bohlotsa bo boholo -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgere ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahane -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopetho
MATSHWAO A: 18	10-12	8-9	6-7	4-5	0-3
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikeisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisa -Melao ya puo e nepahetse ka bottalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	-Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikeisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka bottalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlolontswe e ntle haholo -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikeisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlolontswe e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moevelo.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe ha di a lokela maikeisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka bottalo -Tsbediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlolontswe e haellang -Moelelo o nyotobetse	-Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe ha di dumellane le maikeisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlolontswe ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo	
MATSHWAO A: 12	25-30	19-23	14-17	9-12	0-7
MATSHWAO					

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopetho (60%) Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	18 12	DMS = PST =
Matshwao ohle	30	

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE

Dikahare:

- Aterese e nngwe feela, ke ya mongodi. E ngolwe bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho isa ho le letona.
- Tlaza aterese ho tlolwe mola e be hona ho ngolwang letsatsi/mohla (k.h.r. aterese le mohla ha se ntho e le nngwe)
- Ho tlolwe mola ka mora aterese le mohla ebe ho tla tumediso.
- Tlola mola ebe o qala ditaba tsa lengolo.
- Seratswana sa pele ke selelekela. Mmele wa lengolo o be le diratswana.
- A kgothatse motswalle nakong eo e boima.
- Qetelo e be e dumellanang le mofuta ona wa lengolo.

[30]

2.2 OBITJHUARI/TSA BOPHELO BA MOFU

Dikahare:

- Lebitso la mofu.
- Tlhaho ya hae (sebaka, letsatsi le selemo sa tswalo).
- Tsa kgolo ya hae: thuto, mosebetsi le tsa lenyalo (ha di le teng).
- Tsa lefu la hae (letsatsi le tsela eo a hlokahetseng ka yona).
- Maballo: bao a ba siyang.
- Seboko sa hae.

[30]

2.3 LENANETABA/AJENDA MMOHO LE METSOTSO YA KOPANO

Dikahare:

- Le bontshe mofuta wa kopano.
- Le bontshe letsatsi la kopano.
- Le bontshe sebaka/tulo ya kopano.
- Le bontshe ajenda/lenanetaba le nang le dintlha tse sa fetoheng tsa ka mehla.
- Metsotso e dumellane le lenanetaba.
- Metsotso e saenwe ke mongodi le modulasetulo.

[30]

2.4 PUISANO

Dikahare:

- Puisano e be dipakeng tsa baithuti ba babedi.
- Ka mehla e ngolwa e le ho puommui.
- Lebitso la sebui le ngolwe letsohong le letshehadi la leqephe, le latelwe ke kgutlopedi.
- Ditlhaloso tsa tlatsetso tse kang ditaelo tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, ho ngolwe ka masakaneng.
- Polelo e nngwe le e nngwe e be karabelo ya puo e sa tswa buuwa.
- Sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui tse buisanang.
- Ho tlolwe mola dipakeng tsa sebui ka seng.

[30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:

30

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E KGUTSHWANE - SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	10 - 12 - Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; - Mehopolole matla, e butswitseng; - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; - Mehopolole dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka tsela e supang bokgoni mme di tshehetsa seholoo;- Sebopetho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa. - Sebopetho ke se nepahetseng.	8 - 9 - Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; - Mehopolole dikahare di na le momahaneng e mahareng; - Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang seholoo;- Sebopetho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	6 - 7 - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; - Mehopolole dikahare di na le momahaneng e mahareng; - Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang seholoo;- Sebopetho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	4 - 5 - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera; - Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. - Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang seholoo;- Sebopetho se foofa feela, mme se na le bohlotsa bo boholo; - Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	0 - 3 - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; - Mehopolole dikahare ha di na momahaneng; - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang seholoo;- Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopetho.
MATSHWAO A: 12 PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang; - Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; - Mosebetsi ha o na diphoso.	7 - 8 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e bontshang bokgoni bo boholo; - Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; - Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; - Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	5 - 6 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e mahareng; - Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; - Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; - Diphoso ha se tse nyotobetsang moevelo.	4 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane;	3 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo;	0 - 2 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; - Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane; - Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; - Moelelo o nyotobetsese haholo.
MATSHWAO A: 8	17 - 20	13 - 5	10 - 11	7 - 8	0 - 5
MATSHWAO					

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopoho (60%) Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	12 8	DMS = PST =
Matshwao ohle	20	

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

3.1 PHOUSETARA

Dikahare:

- E bapatsa/phatlalatsa ketsahalo e itseng;
- Sehlooho se totobatswe ka ditlhaku tse kgolo;
- Ditaba di ngolwe ka mongolo o moholo o hohelang;
- Ho ka sebediswa ditshwantsho;
- Tlhahisoleseding e be e utlwahalang hantle;
- Mohla, nako, sebaka, makeno jj, di hlahiswe ka botlalo.
- Mohlahlobuwa a hlahise dintlha tsohle tse amanang le ho bapalwa kalaneng ha buka e balwang kereiting ya 12.

[20]

3.2 DAYARI

Dikahare:

- Ho ngolwa diketsahalo tsa letsatsi ka leng la seboka sa ntlaufatso ya moruo makeisheneng.
- Letsatsi la mohla ho rekotwang le a ngolwa.
- E ngolwa ho tswa lehlakoreng la mmui.
- Puo ke e bonolo mme sehalo se tsamaellana le ditaba.

[20]

3.3 DITAELO

Dikahare:

- Ditaelo di lokela ho ngolwa di le ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Tatellano e nepahetseng ke ya bohlokwa.
- Bua ka disebediswa tse hlokehang ho etsa papetla/prokgeramo.
- Bontsha kamoo nako le dithuto tse fapaneng di ka arolwang kateng ho ithuta mosebetsi wa sekolo ka tshwanelo.
- Puo e hlakileng ebile e otlolohile le sehalo se tsamaellanang le mofuta ona wa tema, di lokela ho sebediswa.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:

20

100